

Pianista, músic militar i director simfònic: la vida musical de Josep Balaguer (1869-1951) mitjançant la premsa

Eugenia Gallego Cañellas¹ i Mireia Rosa Ferriol Queralt²

1) Doctora en Història, Cultura i Territori. Especialitat Música i Societat. eugenia.gallego@me.com

2) UAB: Màster en Musicologia, educació musical i interpretació de la música antiga (recerca) galadreia@gmail.com

Paraules clau: Balaguer, militar, Inca, regiment, banda, premsa, director.

Resum. *Una de les figures rellevants de la vida musical de finals del segle XIX i principis del segle XX fou Josep Balaguer i Vallès. Personatge polifacètic d'origen inquer, destacà com a pianista acompanyant al Teatre Real de Madrid, com a director de la banda militar del Regiment d'Infanteria núm. 1 de Palma, de la banda militar del Regiment d'Infanteria d'Inca núm. 62, a més d'empresari musical i mecenes d'arts. Mitjançant l'ús de la premsa, aquesta comunicació pretén esbrinar l'aportació de Josep Balaguer i Vallès a la música mallorquina d'entre segles i primera meitat del segle XX.*

Keywords: Balaguer, Military, Inca, Regiment, Press, Conductor.

Abstract. *One of the relevant musical figures of the late nineteenth and early twentieth centuries was Josep Balaguer i Vallès. A multifaceted character of Inquer origin, he emphasized as accompanying pianist at the Teatro Real de Madrid, as conductor of the military band of the Infantry Regiment of Palma no.1, from the military band of the Infantry Regiment of Inca no. 62, as well as musical entrepreneur and art patron. Through the use of the press, this communication aims to find out the contribution of Josep Balaguer i Vallès to Mallorcan music from the mid to the first half of the 20th century.*

1. INTRODUCCIÓ

El músic inquer Josep Balaguer i Vallès va desenvolupar una tasca rellevant dins la vida musical de la Mallorca finisecular. D'una banda, fou un reconegut intèrpret musical, donat que treballà com a pianista acompanyant del cantant Uetam, com a repertorista del Teatre Real de Madrid i com a director de les bandes militars del Regiment d'Infanteria núm. 1 de Palma i del Regiment d'Infanteria d'Inca núm. 62. D'altra banda, és destacable la seva aportació a l'illa com a empresari musical i mecenes d'arts.

Encara que trobam estudis biogràfics previs basats en la seva trajectòria¹, hi ha molts de buits entorn de les seves aportacions musicals a l'època, així com en la influència que tengué a l'entorn social de la Mallorca de principis de segle.

No podem obviar que va ser en aquest moment quan l'illa sofí els primers canvis sorgits com a herència del pensament il·lustrat, quan començaren a florir els efectes de la revolució industrial, donant lloc a la professionalització dels músics, impulsant una nova demanda d'oci per part de la nova burgesia emergent, demanda reservada anteriorment als aristòcrates (Gallego, 2017). En aquest context, Josep Balaguer va adquirir, a la mort del seu propietari –l'empresari i dinamitzador musical Emili Banqué–, l'establiment de venda de màquines de cosir i instruments musicals Casa Banqué, i es convertí així en empresari musical a més de músic militar.

D'altra banda, cal destacar que, encara que la musicologia sempre ha estat vinculada a l'ús de la premsa com a font primària d'informació, ens trobam en un moment en el qual la recent digitalització de fonts crítiques, realitzada per la majoria de biblioteques europees, ha facilitat la seva utilització, tot possibilitant una major versatilitat a l'hora de manejar aquests texts, incorporant així noves metodologies de treball a la disciplina. De fet, només amb el recurs de la premsa, podem esclarir l'opinió directa i descriptiva de l'intel·lectual pel fet musical del moment, ja que a finals del segle XIX la majoria de crítics musicals es varen transformar en persones erudites (Torres Mulas, 1992, 1993), i adquiriren un nou paper dins la societat finisecular i repercutiren dins la vida social mallorquina.

Mitjançant l'ús de la premsa, aquesta comunicació pretén esbrinar l'aportació de Josep Balaguer i Vallès a la música mallorquina d'entre segles i primera meitat del segle XX.

1 Trobam dos estudis previs publicats; el primer, firmat per Aulí, Garau i Parets, fa una primera aproximació biogràfica a la figura de Josep Balaguer; el segon, de Mir i Parets, a més d'ampliar la biografia, adjunta fonts primàries del seu nomenament com a músic militar. Vegeu: Aulí Ginard, A., Garau Moranta, B. i Parets Serra, J. 2000. "El director de banda i compositor musical inquer Josep Balaguer i Vallès (1869-1951)", *V Jornades d'Estudis Locals d'Inca*; 63-64 pp.; Mir Marquès, A. i Parets Serra, J. 2012. "Josep Balaguer Vallès (Inca, 1869 – Palma, 1951). Documents inèdits que es troben en el Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca", *III Jornades d'Estudis Locals d'Inca*; 231-247 pp.

2. ELS INICIS MUSICALS DE JOSEP BALAGUER

Josep Balaguer i Vallès va néixer l'any 1869 a la vila d'Inca. Cal contextualitzar que a finals del segle XIX l'illa de Mallorca era principalment agrària, i els pagesos estaven sota un sistema de "clientelisme", és a dir, sota protecció d'un patró, però amb algunes obligacions per part d'ells mateixos (Peñarrubia, 1980). Amb l'arribada del liberalisme i la posterior restauració borbònica d'Alfons XII, aquestes relacions es varen intensificar. Ja a final de segle, Mallorca va entrar en un procés actiu d'industrialització dirigit pel sector liberal, i sorgí així una nova burgesia, que va incorporar el comerç exterior i va fomentar l'associacionisme a la vegada que aparegué el turisme cultural dins una Mallorca rural (Ferrer, 1998).

Dins aquest context, destacarem que per a Josep Balaguer, igual que per a altres músics del moment com Antoni Noguera, Antoni Torrandell o Miquel Capllonch, degué ser difícil estudiar música, atès que a l'illa no hi havia institucions d'ensenyament reglades. Com a conseqüència de les desamortitzacions, el 1869, any de naixement de Balaguer, varen desaparèixer les darreres places de nins cantors i la figura de mestre de capella de la Seu, atès que abans n'hi havia d'orquestra, d'orgue i de cor de nins. Només varen quedar obertes l'Escolania de Lluc, la Societat Filharmònica per a nins orfes o l'activitat de mestres privats (Esteve, 2007).

Per tant, Josep Balaguer va estudiar amb mestres particulars. Primer, a Inca, a on va rebre lliçons de l'organista de la parròquia Joan Torrandell i posteriorment, amb quinze anys, es traslladà a Palma per rebre classe del conegut professor Guillem Massot (Mir & Parets, 2012). La relació de Balaguer amb Guillem Massot perdurà fins a la mort del mestre. D'altra banda, i per entendre millor l'educació i els corrents musicals que va seguir Balaguer durant la seva etapa de formació, cal destacar que gràcies a la correspondència entre Massot i el català Felip Pedrell, pare de la musicologia moderna espanyola i mestre d'Albéniz, Granados, Falla i del mallorquí Noguera, entre altres músics il·lustres del moment, sabem que Massot, malgrat ser considerat un compositor de caràcter romàntic, també va ser partidari d'una evolució musical seguint la línia pedrelliana, caracteritzada per la seva relació amb Karl Broske i el moviment cecilià, que defensava l'expulsió de les orquestres de corda del temple durant les misses enfront de l'ús de l'orgue i de la música sacra renaixentista espanyola, amb autors com Tomás Luis de Victoria o Antonio Cabezón. A més, Pedrell va defensar les idees centre-europees d'utilitzar la cançó popular com a base principal per compondre música nacional², ideals que agafaran els músics nacionalistes de canvi de segle, incloent-hi els mallorquins (Gallego, 2017).

Aquesta expulsió de les orquestres del temple i la recuperació de compositors espanyols del segle XVIII fou idò un senyal de modernitat que causà polèmica

2 Pedrell explicà el seus ideals a l'opuscle *Por nuestra música* (1891).

a l'època (Cortés, 1991). És raonable pensar que el seguiment d'aquells ideals musicals més moderns propiciaren que Josep Balaguer triàs seguir estudiant posteriorment a Madrid amb el compositor i pianista Isaac Albéniz, també alumne de Pedrell, i no amb un altre mestre de caràcter més conservador.

Balaguer no fou l'únic músic del moment que va anar a Madrid a estudiar. Com explica Gallego (2017), en aquell moment hi havia a Madrid dos mallorquins molt rellevants dins l'àmbit musical, el simfonista Miquel Marqués i el baix Uetam. A més, altres músics i intel·lectuals havien passat per Madrid la dècada anterior, fins i tot els més regionalistes. Els literats Miquel Costa i Llobera, Antoni Rubio, Joan Lluís Estelrich i Gabriel Alomar primer havien adquirit protagonisme intel·lectual a Barcelona, però es varen traslladar a la capital per ampliar estudis i, sobretot, per fer contactes. La capital simbolitzava el lloc on es visionava la crisi de valors europeus i on la paraula *modernització* o *progrés* tenien importància (Aubert, 1989). A més, en paraules de l'investigador Sáez (1984), la majoria d'aquests estudiants que passaven per Madrid acabaven derivant en funcionaris civils o militars, o bé membres de la burgesia liberal, fet que també es va complir amb Balaguer, considerant que anys després oposità a músic militar.

Per a un músic en formació, els teatres madrilenys de final de segle oferien una àmplia oferta d'espectacles que eren impossibles d'escoltar a Mallorca, donat que es representaven des d'òperes de Wagner a farsa; a més, aquestes obres estaven destinades a totes les classes socials (Suárez, 2008). A la capital, Balaguer pogué escoltar òpera, sarsuela, teatre musical, gènere chico, drama o alta comèdia i pogué ser testimoni de les noves innovacions del teatre modernista. Entre els esdeveniments musicals innovadors als quals pogué assistir durant la seva etapa d'estudis a la capital destacarem la Sociedad de Cuartetos de Madrid, que havia acabat de donar a conèixer per primera vegada a Espanya l'obra integral de Beethoven o sis obres de Wagner que es desconeixien (García Velasco, 2001). És raonable pensar que Balaguer escoltà i valorà aquestes obres, considerades modernes per a l'època, vist que posteriorment va realitzar arranjaments d'elles al seu retorn a Mallorca, un fet que la premsa va destacar amb diverses ocasions [vegeu taula 1].

Una altra activitat destacable de la vida musical de Josep Balaguer a Madrid, a més de les classes amb Albéniz, va ser la seva etapa com a pianista acompanyant i posteriorment com a secretari del famós baix mallorquí Uetam, amb qui va treballar nou anys. Aquest fet també fou valorat a la premsa mallorquina de l'època, tenint en compte que *El noticiero balear* publicà, l'agost de 1894, la notícia de la seva restitució com a secretari personal del cantant Antoni Mateu (Uetam). Com a repertorista acompanyant, Balaguer va treballar el corpus operístic destacant l'obra del compositor francès Meyerbeer, amb qui Uetam havia tengut molt d'èxit tant a Madrid com a París (Sanmartín, 1952). El fet de ser acompanyant i secretari de Uetam comportà, llavors, viatjar amb ell durant les produccions espanyoles i europees: Sevilla, Bilbao, Itàlia o fins i tot Moscou.

Aquesta experiència degué ser clau per a la maduració musical de Balaguer i un gran bagatge dins el món empresarial i de les relacions socials, ja que una de les tasques de secretari comportava mantenir relacions amb personalitats rellevants, a més de trobar solució a conflictes i contractes empresarials sorgits a diversos països. A més, Uetam no es va caracteritzar per ser una persona senzilla, sinó més aviat al contrari, tenia fama de pretensions i problemàtic. D'altra banda, no podem obviar que Uetam va ser una de les figures líriques més importants del segle XIX a tot Europa i que quan la seva carrera va començar a decaure, tal com recalca la premsa de l'època, el cantant anava declinant contractes que tenien baixes retribucions.

Durant l'any 1895, Balaguer va iniciar els seus estudis al Conservatori de Madrid amb José Tragó i aconseguí el premi de fi de grau de piano el 1896 amb les màximes qualificacions, de la qual cosa es va fer important ressò la premsa mallorquina d'aquell temps. Com a mínim, la notícia es va publicar als periòdics *Heraldo de Baleares*, *Las Baleares*, *El Áncora* i *El Isleño* [vegeu taula 1]. Al mateix any fou contractat com a mestre concertador del Teatro Real, el teatre dels aristòcrates per excel·lència, esdeveniment que també publicà el diari *Heraldo de Baleares*. Com a conseqüència d'aquestes notícies, podem afirmar que Josep Balaguer obtingué nombrós protagonisme i rellevància musical mediàtica a Mallorca abans del seu retorn a l'illa.

3. RETORN DE JOSEP BALAGUERA A MALLORCA: OPOSICIONS COM A MÚSIC MILITAR

La primera constància del retorn a Mallorca de Balaguer a la premsa apareix el novembre de 1896 al periòdic *Heraldo de Baleares*, anunciant la seva participació en un concert per a la recaptació de diners destinada a la Junta de Protecció del Soldat, que es dugué a terme a la societat La Protectora, i en el qual va participar com a pianista acompanyant d'una cantant local [vegeu taula 1]. Al seu retorn, Balaguer va prendre part activament a la vida social i cultural de l'illa, tot intentant situar-se dins un món laboral restringit. Destacarem que el contrast cultural entre Madrid i Mallorca degué ser prou significatiu després d'una estada de tan llarga durada a la capital, donat que al seu retorn Mallorca seguia amb alts índexs de ruralització, la burgesia liberal anava evolucionant a poc a poc i la vida cultural era limitada. Per tant, també les possibilitats laborals de Josep Balaguer a la seva tornada foren limitades.

D'una banda, no hi havia companyies estables al teatre com per poder dedicar-se regularment a la figura de mestre concertador, labor que havia desenvolupat al Teatro Real de Madrid l'any anterior. A més, amb el creixement de la burgesia, es varen multiplicar en pocs anys les noves societats d'esbarjo, que oferien la possibilitat de fer música de manera lúdica als seus associats (Pastor & Rossell, 1983). Dins el món societatari, les formacions musicals de l'illa estaven conformades per grups d'aficionats, i el paper de músic professional quedava limitat a l'ensenyament i la direcció d'aquestes formacions més

lúdiques. El músic i crític musical Antoni Noguera i Balaguer, un altre alumne de Guillem Massot, fidel seguidor dels ideals moderns de Felip Pedrell i que també va estudiar a Madrid durant aquesta etapa, publicà a *Almanaque balear* (1891) una intensa crítica sobre la vida musical de Mallorca a finals de segle:

“No tenemos orquesta. Lo que por tal nos venden, es un grupo detestable de individuos que, armados cada cual de su instrumento, soplan, rascan ó se desgañitan (si hay voces) enteramente ad-libitum, sin que les preocupe poco ni mucho el horroroso efecto del conjunto. De muchos años á esta parte no hemos oído nada, ni en el teatro, ni en el templo, ni en las sociedades que merezca el calificativo de medianamente ejecutado, aún pecando por excesivamente complacientes... ¿Y las funciones religiosas? Lo que en el teatro produce el descontento y el retraimiento del público, en el templo constituye una solemne irreverencia, una profanación. Para los fieles debiera ser mil veces preferible una misa rezada á ese jolgorio de feria de aldea que se arma en el coro por tres docenas de individuos que como energúmenos desenfrenados, mejor semejan renegar de Dios y los santos que implorar la eterna misericordia y proclamar las grandezas del Señor” (Noguera, 1891).

Com veim amb la cita, Noguera fa referència al nivell baix de les orquestres de Mallorca, donat que les compara amb les formacions de la capital. A més, expressa els seus ideals més moderns mitjançant la necessitat de fer també un canvi a la música religiosa, allunyant les orquestres de corda i la música italiana del temple i recuperant l'ús de l'orgue, exaltant el cant gregorià i la música renaixentista espanyola, canvi que oficialment arribarà amb el suport del bisbe Campins a principis de segle XX anticipant el *motu proprio* de Piu X, a 1903, fet que consolidà aquesta transformació (Gallego, 2017).

Retornant a Balaguer, gràcies a la premsa [taula 1] coneixem que, en un primer moment, va participar activament com a pianista i director en vetlades societàries, tant a Palma com a Inca, hi destaquen les societats La Protectora, La Constància i sobretot al Centro Militar, a on va col·laborar en nombroses ocasions abans de guanyar les oposicions militars. En aquestes reunions, Balaguer executava obres al piano, destaca la seva preferència per interpretar obres de Mendelssohn, acompanyava cantants i dirigia les orquestres d'aficionats.

L'abril de 1897, la premsa parlava d'ell com a fill predilecte de la ciutat d'Inca i apareixia anomenat com a mestre d'altres músics, en aquest cas del músic d'Antoni Torrandell, activitat que desenvolupà de manera rellevant ja dins el segle XX.

Un punt destacable de la seva trajectòria que es va reflectir àmpliament en premsa, a les publicacions de *La Almudaina*, *El Áncora*, *Heraldo de Baleares*, *La Unión Republicana* o *El Bien público* entre d'altres [vegeu taula

1], fou la realització de les oposicions de músic del Regiment Major durant el novembre de 1897, oposicions a les quals es va presentar Josep Balaguer i que finalment guanyà, i assumí a partir d'aquest moment el càrrec de director de la Banda del Regiment d'Infanteria Regional de Balears núm. 1. Els diaris es varen fer ressò del concurs tot destacant que hi havia hagut polèmica quan es descartaren set opositors a la primera fase i només se n'havien deixat cinc per a la segona, però, d'altra banda, absolutament tota la premsa es mostrava favorable al nomenament de Balaguer. *El Bien Público* del dia 27 de novembre de 1897, reproduint un article de *La Almudaina*, va intentar aclarir la polèmica:

"Ayer por la mañana terminaron en el Cuartel del Cármen las oposiciones para proveer la plaza de músico mayor del Regimiento.... Dicho acto había llamado la atención de cierta parte de público a causa de ciertos rumores que se habían propagado, pero que quedaron por completo desvirtuados ayer después de conocido el fallo del tribunal; Se acordó conceder la vacante al inteligente joven y distinguido maestro compositor y pianista D. José Balaguer, cuyos méritos son conocidos por la mayor parte de gente ilustrada de esta capital. Reciba el amigo señor Balaguer nuestra cordial felicitación".

Després del nomenament, la premsa també va reflectir que aquest esdeveniment fou àmpliament celebrat a Inca, que va rebre Josep Balaguer amb honors. Els càrrecs militars i civils de la ciutat el varen visitar al seu domicili i li van oferir una serenata.

A partir d'aquell moment, Josep Balaguer començà a assistir de manera assídua a totes aquelles reunions i celebracions a favor de la recaptació de diners per a la Junta de Protecció del Soldat, actes celebrats a les diverses societats, tant obreres, liberals com de mutus socors [taula 1]. Destacarem les vetlades a la Sociedad de Escritores y Artistas publicades pel diari *El Isleño*, en què també va participar Granados, que havia vingut convidat pel músic Antoni Noguera o acompanyant el pianista concertista Oscar de la Cinna amb quintet de corda al Centro Militar.

Trobam interessant constatar el repertori que interpretava Balaguer quan participava en el concert interpretant piano com a solista, vist que en les seves preferències musicals destaquen, d'una banda, autors com Mendelssohn o Liszt, i de l'altra, quan ho feia dirigint la banda de música del Regiment d'Infanteria en aquestes vetlades, executant principalment les sarsueles de Bretón (*Obertura de Guzmán*) o el pasdoble de la *La marcha de Cádiz*. A més, cal tenir en compte que feia arranjaments propis d'aquestes obres. Era en aquesta etapa quan la premsa reflectia la figura de Balaguer com a compositor, a més de com a intèrpret o director. Destacarem la composició d'un *Himne* estrenat a Inca, i compost juntament amb l'escriptor Miquel Costa i Llobera. Posteriorment, aparegué a premsa l'estrena d'un motet religiós.

El juny de 1898, aparegueren per primera vegada a premsa els concerts realitzats, al passeig del Born, per la banda de música del Regiment d'Infanteria núm. 1 i que tenien una gran acollida de públic. El 23 de juny estrenà el pasdoble *Mi debut*, d'autoria pròpia. Balaguer va saber articular un programa de concerts al qual va mesclar peces d'autoria amb altres peces arranjades també per ell, seleccionant estils molt variats i diversos; des de pasdobles, sarsuela, òpera espanyola i música culta europea fins a música considerada més moderna a l'època, com era la *Suite algerina* de Saint-Saëns, ja que aquesta obra s'havia estrenat a París el desembre de 1880, relativament pocs anys abans en comparació amb la resta del repertori programat. *El Balear* va destacar que el pasdoble *Mi debut* i el preludi de *Guzmán el Bueno* de Bretón foren aplaudits amb justícia. És a dir, entre línies podem esclarir que el públic tenia preferència per l'escolta de sarsuela i pasdobles, però és destacable que, malgrat les crítiques de la premsa, Balaguer inseria de manera regular en el seu programa una peça d'autor coetani o nacionalista.

Al segon concert, davant l'èxit obtingut, Balaguer va incloure un arranjament realitzat per ell mateix de l'òpera *Tannhäuser* de Richard Wagner, de nou interpretat entre pasdobles, masurques i rondes d'amor. Amb aquest tipus de programació, destacarem que Balaguer va anar apropant al públic mallorquí, en petites dosis, les noves músiques sorgides amb contingut més nacionalista i d'avantguardes. Novament el diari *Las Baleares* va adjectivar el músic com a intel·ligent tenint en compte la seva programació. En vetlades següents, a més de Wagner, el director i arranjador va anar introduint Gounod, Meyerbeer o fragments de les simfonies de Beethoven. Finalment, va incloure obres de compositors mallorquins contemporanis arranjades per ell mateix, com Antoni Noguera, Morell, Ribas o Antoni Marqués [taula 1].

El mateix octubre de 1898, la premsa destacà un viatge de Balaguer a Madrid, amb motiu d'acompanyar personalment el seu alumne Antoni Torrandell a les proves d'accés al Conservatori Superior; Torrandell va obtenir tres notables i sis excel·lents. El diari *La Unión Republicana* destacà que els professors del centre varen felicitar Balaguer per haver instruït Torrandell. Dies després, la premsa reflectí una nova polèmica formada en gelosies cap a Balaguer, ja que hi havia músics que afirmaven que les bones qualificacions obtingudes per Torrandell no eren reals i en volien proves tangibles. Per finalitzar la polèmica, Balaguer i Torrandell varen enviar un certificat de notes al diari *Heraldo de Baleares*, que publicà la notícia certificant l'autenticitat de les qualificacions. Aquest no va ser l'únic alumne que va arribar a fer carrera musical, considerant que també va ser mestre dels músics Miquel Negre o Jaume Albertí. De nou, el 1905 la premsa es va fer ressò de la implicació com a docent de Balaguer, donat que va viatjar a Maó per ser jurat a la vacant de músic major del Regiment d'Infanteria de Maó, plaça que va guanyar un altre alumne seu, Nadal Torrandell Alomar.

Ja entrats a principis del segle XX, la premsa va seguir publicant breus notícies que ens permeten seguir la trajectòria del músic inquer dins la vida

musical mallorquina. Balaguer va seguir col·laborant amb diverses entitats tocant el piano o dirigint espectacles d'allò més variats... un ball de màscares organitzat pel Teatre Principal, fent de jurat a un concurs de balls populars, dirigint pasdobles a la plaça de toros, fent interpretacions pianístiques d'autors nacionalistes europeus a la societat El Ateneo, vetlades musicals a la societat Mar i Terra fent arranjaments d'òpera de Saint-Saëns, realitzant arranjaments de música de Bach per a orquestra de corda i piano per a la Sociedad de Conciertos, o organitzant concerts sacres per la societat Círculo Mallorquín.

4. NOVA ETAPA COM A EMPRESARI: ADQUISICIÓ DE CASA BANQUÉ

A principis de segle XX, hi hagué una reducció significativa de les citacions de Josep Balaguer a premsa, encara que aquestes no va cessar. És destacable mencionar que a partir del 1903 trobam esdeveniments que van determinar la seva vida personal. En primer lloc, anomenarem que el periòdic *La Tarde* va publicar que, amb data de 15 d'octubre de 1905, Balaguer es va casar amb Paulina Vanrell. El matrimoni fou molt breu, atès que Paulina Vanrell morí poc temps després durant el part del que hauria estat el seu primer fill.

En segon lloc, i paral·lelament a la seva activitat com a militar, director i concertista, la premsa es va fer ressò que Balaguer adquirí la tenda de música i màquines de cosir Pfaf, Casa Banqué, al carrer de Colom de Palma. Així es pot entendre pels anuncis que comencen a publicar-se a periòdics com *La Tarde*, que el presenten com a successor de la vídua d'Emili Banqué en la regència de l'establiment. Aquest fet fou rellevant tenint en compte que Casa Banqué, a part de la seva tasca lucrativa, havia pres part en aquest grup de societats d'entreteniment burgès programant concerts privats i havia tengut una participació molt activa en la vida social, musical i veïnal de Palma. Així, quan Balaguer adquirí la tenda ja funcionava a ple rendiment a la ciutat, i sota la seva direcció es va anar expandint també a la resta de l'illa, oferint premis per a concursos musicals a Muro o presentant-se al concurs públic com a proveïdor d'instruments a la banda de música d'Inca [taula 1]. Durant els anys 20 i gràcies a aquesta activitat d'empresari, aconseguí que la casa d'orgueneria Walcker li construís un orgue elèctric destinat al saló de casa seva, peça que va acabar de restaurar-se la tardor de 2017 per l'orguener Blancafort i que actualment és l'únic orgue civil que es conserva a Mallorca. Cal puntualitzar que a la seva vessant com a empresari començà abans, donat que fou titular de la concessió de la Diputació Provincial del dret d'explotació de les cèdules personals.

En tercer lloc, cal destacar que Balaguer va començar a formar part de la directiva del Círculo de Bellas Artes com a vocal, publicat pel diari *La Tarde* durant el mes de juliol de 1906, i de la Sociedad de Conciertos de Palma, tal com publicà també el mateix diari el 1911, exercint feines de comptador, i en fou nomenat, posteriorment, director artístic.

Per finalitzar, remarcarem que el 1920 Balaguer va renunciar a seguir dirigint la banda del Regiment d'Infanteria Palma núm. 61 per acceptar la del Regiment d'Infanteria d'Inca núm. 62, banda de recent formació i amb la qual finalment es va retirar a 1927. A més, a 1922 el Círculo Mallorquín el va nomenar Soci de Mèrit, l'any 1930 fou nomenat acadèmic corresponent a Balears per la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando i el febrer de 1941 fou nomenat primer Soci d'Honor del Círculo de Bellas Artes (Mir & Parets). Segons recents investigacions de Miró (2018), amb el sorgiment del moviment nacional (1936), tornà a la vida militar per fer-se càrrec de la direcció de la banda-orquestra del Regiment d'Infanteria núm. 36 de Palma, amb motiu de recaptar diners per a fons del moviment. Aquesta formació va girar per tot Mallorca, realitzà concerts en benefici de les persones civils afectades pels atacs aeris. Destacarem que els alumnes de Balaguer tengueren un paper important com a compositors arranjadors, tot fent incís en el paper dels músics Albertí o Torrandell.

Ja amb 73 anys, el 1942 José Balaguer seguia com a patrocinador i fundador, juntament amb Bartomeu Oliver Martín, de l'Orquestra Filharmònica Balear, formació que només va tenir un recorregut de dos anys, però que fou el germen que dugué a la fundació, el 1946, de l'actual Orquestra Simfònica de les Illes Balears, sota el paraigua del Círculo de Bellas Artes i Antonio Parietti (Mir & Marqués). Balaguer fou nomenat director honorari d'aquesta orquestra.

5. CONCLUSIÓ

A manera de conclusió, destacarem que, gràcies a la premsa, podem evidenciar el paper de Josep Balaguer com a element actiu i com a figura musical rellevant durant el final del segle XIX i principis del segle XX a Mallorca. Encara que trobam períodes d'irregularitat a les notícies en les quals és citat, aquestes comprenen situacions importants de la vida musical mallorquina. La publicació de la data de les seves noces com a fet de rellevància social fa evident que la seva figura fou d'interès de la ciutadania a l'època. D'altra banda, i gràcies a la publicació dels programes musicals a premsa i a les crítiques positives que s'hi reflecteixen, podem afirmar que Balaguer va tenir talent per saber acomodar el seu repertori al tipus de públic i a l'estatus social de cada esdeveniment, i que es convertí en un bon programador i gestor cultural. Cal destacar el paper desenvolupat per Balaguer com a impulsor de la consolidació de la música orquestral illenca, especialment amb la fundació de l'Orquestra Filharmònica Balear, germen de l'actual Orquestra Simfònica de les Illes Balears.

Per finalitzar, evidenciam que Balaguer, sense ser un revolucionari ni un transgressor, sí que mirava cap al futur i va fer grans aportacions a la modernització del repertori musical que s'interpretava a l'illa, així com també assumí la tasca de donar a conèixer les composicions contemporànies d'autors illencs realitzant els seus propis arranjaments. Aquest fet influencià

de manera directa una nova generació de músics mallorquins, especialment aquells que foren alumnes seus com Albertí o Torrandell.

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1894	Sense títol	<i>El noticiero balear</i>	Notícia sobre el nomenament de Josep Balaguer com a a secretari personal del baix Uetam.	12 d'agost de 1894
Sense firma	1894	Sense títol	<i>El noticiero balear</i>	Notícia sobre el nomenament de Josep Balaguer com a a secretari personal del baix Uetam.	12 d'agost de 1894
Sense firma	1896	Sense títol	<i>Heraldo de Baleares</i>	Notícia sobre el nomenament de Josep Balaguer com a mestre concertista al Teatre Real.	18 de gener de 1896
Sense firma	1896	Sense títol	<i>Heraldo de Baleares</i>	Primer premi de fi de grau de Josep Balaguer al Conservatori de Música de Madrid. La notícia destaca que es va atorgar per unanimitat i en presència de nombrós públic.	30 de juny de 1896
Sense firma	1896	Sense títol	<i>El Áncora</i>	Primer premi del concurs de piano celebrat en el Conservatori de Madrid per part de Josep Balaguer.	30 de juny de 1896
Sense firma	1896	Sense títol	<i>Heraldo de Baleares</i>	El primer premi l'ha aconseguit Josep Balaguer, el nostre paísà, a Madrid. Destaquen la seva relació de parentesc amb Uetam. "De tal palo tal astilla".	1 de juliol de 1896
Sense firma	1896	Sense títol	<i>Las Baleares</i>	Ha guanyat el primer premi al Conservatori de Madrid el nostre paísà Josep Balaguer.	2 de juliol de 1896

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1896	Sense títol	<i>El Isleño</i>	En els exercicis verificats a l'Escola Nacional de Música i Declamació, la classe del Sr. Tragó ha aconseguit el primer premi don José Balaguer per l'agilitat i exquisit gust. Va ser calorosament aplaudit i felicitat per tots els seus companys i totes les persones que ocupaven l'ampli Saló-Conservatori.	8 de juliol de 1896
Sense firma	1896	"En la protectora"	<i>Heraldo de Baleares</i>	Vetllada per reunir recursos per socórrer els soldats... Balaguer va dirigir el senyor Prim, que va cantar la "Siciliana" de <i>Cavalleria rusticana</i> .	18 de novembre de 1896
Sense firma	1897	"Junta del Centro Militar"	<i>Heraldo de Baleares</i>	Acordat concert de caràcter íntim en honor de la marina espanyola. Hi participaran Uetam i el pianista don José Balaguer.	21 de gener de 1897
Sense firma	1897	"Velada de canto"	Llabrés Bernal, Juan. 1809. <i>Noticias y relaciones históricas de Mallorca</i>	Vetllada de cant i música al Centro Militar, amb actuació de les senyores Isabel Sureda, Soledad Tenerio, senyoreta Matilde Escales i dels senyors Delgado, Pujol, Balaguer i Palou.	16 de febrer de 1897
Sense firma	1897	"En el Centro Militar (casino)"	<i>La Unión Republicana</i>	Amb motiu de la inauguració dels seus salons. Ple. Concert de Mendelssohn per a piano, pel Sr. Balaguer. <i>Vals-strug</i> del Sr. Balaguer. El Sr. Balaguer és un mestre de <i>premiere force</i> (en l'orquestra tocà el <i>Comte de Montenegro</i> , i va ser dirigida per Balaguer, Perelló i Palou).	16 de febrer de 1897

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1897	Sense títol	<i>Heraldo de Baleares</i>	Davant nombrosa i distingida concurrència, ahir a la nit en el teatre de la societat La Constància, a la funció anunciada foren summament aplaudits tots els aficionats que en ella van prendre part, especialment la Srita. Pardo i els Sr. Balaguer i Mir.	22 de març de 1897
Sense firma	1897	"Entre bastidores"	<i>Heraldo de Baleares</i>	Societat La Constància. Summament aplaudits tots els afeccionats que en ella van prendre part, especialment Srita. Pardo i els Sr. Balaguer i Mir.	22 de març de 1897
Sense firma	1897	"Concierto sacro"	Llabrés Bernal, Juan. 1809. <i>Noticias y relaciones históricas de Mallorca. Siglo XIX</i>	En el Centro Militar es va celebrar un concert sacre. L'orquestra estava composta per distingits aficionats dirigits pels mestres Torres, Balaguer i Perelló.	11 d'abril de 1897

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1897	"Cartera de Mallorca"	<i>Heraldo de Baleares</i>	<p>Inca, 24 d'abril. Es donen vetllades musicals. Pepe Balaguer, fill predilecte d'aquest poble, i Riera, el cèlebre baix que aquest any debutarà en el Real, van fer gala dels seus talents.</p> <p>Aquesta nit es repeteix la vetllada musical a casa del distingit oficial de Telègrafs don Antoni Alcover...</p> <p>Cert, molt cert que va contribuir a realitzar els mèrits de l'artista el Sr. Balaguer, que va acompanyar el Sr. Riera posant en relleu les seves especials actituds com a mestre i com a pianista. Va saber donar al cant tota la seva expressió i va fer que Riera sentís la calor de l'entusiasme en cantar el <i>Vals infernal</i>. I ara parlem alguna cosa del mestre, Balaguer l'és i ho té demostrat en moltes ocasions i, si alguna cosa m'hagués faltat per formar convenciment, després de sentir el Concert en Sol menor de Mendelssohn i el <i>Vals concert</i> de Douran executats amb precisió i mestratge... El jove Antoni Torrandell al piano, la <i>Polonesa</i> de Chopin. No encomiaré amb objectius la bona execució d'aquest jove, basta'm dir en el seu elogi que és digne deixeble del mestre Balaguer.</p>	26 d'abril de 1897

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1897	Sense títol	Llabrés Bernal, Juan. 1966. <i>Noticias y relaciones históricas de Mallorca</i>	<i>Himne</i> lletra de don Miguel Costa y música de don José Balaguer.	2 de juliol de 1897
Sense firma	1897	"En Inca"	<i>El Áncora</i>	En el temple. <i>Te Deum</i> de Tortell i <i>Himne</i> de Costa i música de José Balaguer.	2 de juliol de 1897
Sense firma	1897	Sense títol	Llabrés Bernal, Juan. 1966. <i>Noticias y relaciones históricas de Mallorca</i>	A la caserna del Carmen van acabar els exercicis d'oposició per proveir la plaça de músic major del Regiment Regional de Balears núm. 1. Van arribar a l'últim exercici els mestres Manuel Ahiz, Antonio Pi, José Balaguer, Ricardo Sevilla i Baltasar Moyà. La plaça va ser adjudicada al mestre José Balaguer.	24 de setembre de 1897
Sense firma	1897	Sense títol	Llabrés Bernal, Juan. 1966. <i>Noticias y relaciones históricas de Mallorca</i>	La vila d'Inca va dispensar una rebuda apoteòsica al mestre José Balaguer pel seu nomenament de músic major del Regiment d'Infanteria de Palma. Els comandaments militars i civils van visitar al seu domicili el conegut mestre, que va ser complimentat amb una serenata.	25 de setembre de 1897
Sense firma	1897	"Oposiciones"	<i>La Unión Republicana</i>	Vacant de músic major del Regiment Regional núm. 1, va ser nomenat per a aquest càrrec don. José Balaguer, a qui felicitem. Alguns opositors rebutjats en el primer exercici van sol·licitar del Sr. Coronel, que actuava com a president, l'examen de les partitures que van ser aprovades, la petició de les quals va ser denegada per no ser pertinent.	25 de setembre de 1897

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1897	"Oposiciones"	<i>El Áncora</i>	Segons el resultat dels exercicis practicats pels Srs. Balaguer, Moyà, Pi, Ahiz i Sevilla aspirant a la plaça de músic major del Regiment Regional número 1, s'ha concedit la vacant al nostre paísà don José Balaguer, a qui felicitem pel triomf que acaba d'obtenir.	25 de setembre de 1897
Sense firma	1897	Sense títol	<i>El Bien Público</i>	Ahir al matí van acabar en la caserna del Carmen les oposicions per proveir la plaça de músic major del Regiment... Aquest acte havia cridat l'atenció de certa part de públic a causa de certs rumors que s'havien propagat, però que van quedar per complet desvirtuats ahir després de conegut la fallada del tribunal... Es va acordar concedir la vacant a l'intel·ligent jove i distingit mestre compositor i pianista don José Balaguer, els mèrits del qual són coneguts per la major part de gent il·lustrada d'aquesta capital. Rebi l'amic senyor Balaguer la nostra cordial felicitació.	27 de setembre de 1897
Sense firma	1897	"En el Diario Oficial"	<i>Heraldo de Baleares</i>	En el <i>Diario Oficial del Ministerio de la Guerra</i> , corresponent al dia 15 de l'actual, es publica el Reial decret nomenant músic major del Regional de Balears núm. 1 don José Balaguer.	18 d'octubre de 1897

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1897	Sense títol	<i>El Isleño</i>	En el <i>Diario Oficial del Ministerio de Guerra</i> , corresponent al dia 15 de l'actual, es publica el Reial decret nomenant el músic major del Regional de Balears núm. 1 a don José Balaguer.	19 d'octubre de 1897
Sense firma	1897	Sense títol	<i>El Áncora</i>	El nou músic major de la banda del Regiment Regional núm. 1 don José Balaguer es va presentar ahir a les autoritats militars i als caps del cos.	20 d'octubre de 1897
Sense firma	1897	"Crónica local"	<i>El Isleño</i>	La vetllada d'anit a la Sociedad de Escritores y Artistas, va ser de les que no s'obliden mai... Granados ens va deixar oir les primícies de la seva <i>Miel de la Alcarria</i> i després els famosos <i>Valses poéticos</i> José Balaguer, el nou major, també va prestar el seu concurs i va lliscar els seus àgils dits sobre el teclat, conquistant un triomf més...	21 d'octubre de 1897
Sense firma	1897	"La Sociedad de Escritores y Artistas"	Llabrés Bernal, Juan. 1809. <i>Noticias y relaciones históricas de Mallorca</i>	La Sociedad de Escritores y Artistas va celebrar un magne festival. Es va menjar, servit pel restaurant Orienti, i seguidament es va improvisar un gran concert, a càrrec de Granados, que va interpretar l'obra <i>Miel de la Alcarria</i> , Noguera, José Balaguer i senyor Casasnovas.	20 d'octubre de 1897

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1897	"En el Centro Militar"	Llabrés Bernal, Juan. 1809. <i>Noticias y relaciones históricas de Mallorca</i>	En el Centro Militar es va celebrar vetllada musical, en la qual el concertista de piano Oscar de la Cinna executà un selecte programa, secundat pel jove mestre José Balaguer i un quintet de corda.	9 de desembre de 1897
Sense firma	1897	Sense títol	Llabrés Bernal, Juan. 1809. <i>Noticias y relaciones históricas de Mallorca</i>	Es va verificar la inauguració de la tómbola benèfica, organitzada per la Junta de Protecció al Soldat, a fi de reunir recursos per als seus socorreguts... També va prendre part en l'acte la banda de música del Regiment d'Infanteria, que sota la batuta del mestre José Balaguer va interpretar l'"Obertura" de Guzmán el Bueno, del mestre Bretón, i va finalitzar l'acte amb la interpretació de <i>La marcha de Cádiz</i> .	26 de desembre de 1897
Sense firma	1897	"En la plaza de Cort"	<i>Heraldo de Baleares</i>	En l'entretant que es commemorava a la catedral la conquesta de Mallorca, a la plaça de Cort es trobava una companyia del Regional... La banda de música, dirigida pel jove músic major Sr. Balaguer, va tocar escollides peces de música que van ser molt aplaudides.	31 de desembre de 1897

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1898	Sense títol	Llabrés Bernal, Juan. 1809. <i>Noticias y relaciones históricas de Mallorca</i>	En el Teatro Circo Balear es va procedir a la rifa dels objectes que s'havien reservat a la tómbola organitzada per la Junta de Protecció al Soldat... La banda militar, dirigida pel mestre José Balaguer, va interpretar escollides composicions musicals.	2 de gener de 1898
Sense firma	1898	Sense títol	<i>El Isleño</i>	Ahir va cridar l'atenció la instrumentació feta pel Sr. Balaguer del bonic pasdoble de la sarsuela <i>La marcha de Cádiz</i> , perquè el tocàs la música del Regiment. En anar a missa el Regiment va tocar aquella peça per primera vegada en públic, que produí excel·lent efecte.	21 de gener de 1898
Sense firma	1898	"Palma"	<i>El Balear</i>	Aquest matí la banda de música del Regional ha tocat en anar a missa un nou pasdoble de la popular sarsuela <i>La marcha de Cádiz</i> . El senyor Balaguer ha fet prodigis amb la instrumentació, per la qual mereix aplaudiments sincers.	20 de gener de 1898.
Sense firma	1898	"Música"	<i>El Áncora</i>	Programa del concert al passeig del Born: 1. <i>Mi debut</i> , pasdoble, Balaguer. 2. "Preludi" de <i>Guzmán el Bueno</i> , Bretón. 3. <i>Segunda rapsodia</i> , Liszt. 4. <i>Suite algérienne</i> (núm. 3), Saint-Saëns. 5. <i>Une Deux</i> , pasdoble, Weing.	23 de juny de 1898

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1898	Sense títol	<i>El Balear</i>	La banda de música del regiment Regional de Balears núm. 1, conforme anunciarem, va tocar per primera vegada a la present temporada les peces anunciades. Tot el programa va ser hàbilment executat, en sobresortiren el pasdoble <i>Mi debut</i> de Balaguer, músic major de la banda, i el "Preludi" de l'òpera <i>Guzmán el Bueno</i> , que van ser aplaudits amb justícia. Els avanços que aquesta banda ha experimentat des que està dirigida pel jove Balaguer són dignes de tot elogi, no dubtam que en breu termini podrà col·locar-se a l'altura de les millors de la seva classe. Rebi el nostre benvolgut amic Balaguer la nostra felicitació més sincera.	24 de juny de 1898
Sense firma	1898	Sense títol	<i>La Correspondencia</i>	Els avanços que aquesta banda ha experimentat des que està dirigida pel jove Balaguer són dignes de tot elogi, no dubtam que en breu termini podrà col·locar-se a l'altura de les millors de la seva classe. Rebi el nostre benvolgut amic Balaguer la nostra felicitació més sincera.	23 d'agost de 1898
Sense firma	1898	"En el Borne"	<i>La Unión Republicana</i>	El passeig es va veure molt concorregut, dirigit per don José Balaguer... Demà tocarà en el passeig del Borne: 1. <i>Sevilla</i> , pasdoble. 2. <i>Marxa Tannhäuser</i> de Wagner. 3. <i>Masurca</i> , circassiana. 4. <i>Ronda de amores</i> de Westerhout. 5. <i>Banda de trompetas</i> de P. D. Torregosa.	25 de juny de 1898

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1898	Sense títol	<i>El Balear</i>	Gran presència de públic ahir a la nit al passeig del Born. Va amenitzar la vetllada la banda del Regional núm. 1 dirigida per l'intel·ligent músic major Pepe Balaguer. Els caminants van poder apreciar com ha guanyat de molt aquesta banda, des que està dirigida per aquest jove mestre...	27 de juny de 1898
Sense firma	1898	Sense títol	<i>El Balear</i>	Demà a la nit la banda del Regiment de Infanteria núm. 1 amenitzarà la vetllada en el passeig del Born: 1. <i>Viva Vitoria</i> . P. D., R. 2 <i>Circassiana</i> , masurca, R. 3. <i>Danza Becantes</i> de Gounod. 4. "Andante" de la Simfonia en do major, Beethoven. 5. <i>Alfonso XIII</i> P. D., Kriales.	16 de juliol de 1898
Sense firma	1898	Sense títol	<i>Suplement de La Correspondencia</i>	Anit es va veure animat el passeig del Born per tocar la música del Regiment Regional núm. 1 l'últim acte de <i>Il Hugonoti</i> , executada amb mestratge, el senyor Balaguer treu gran partit dels escassos elements amb què explica.	2 de setembre de 1898
Sense firma	1898	Sense títol	<i>La Correspondencia</i>	Anit en el passeig del Born... Totes les partitures van ser escoltades amb atenció, però van sobresortir les del mestre Saint-Saëns i els Valsos del nostre paísà Sr. Morell...	9 de setembre de 1898
Sense firma	1898	Sense títol	<i>La Correspondencia</i>	Banda regional interpreta <i>Flor de murta</i> de Noguera.	13 de setembre de 1898

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1898	"Para Madrid"	<i>La Unión Republicana</i>	Va sortir ahir a la tarda amb el vapor correu de Barcelona el nostre particular amic don José Balaguer, músic major d'aquest Regional, havent-se encarregat de la direcció de la banda don Baltasar Moyà.	21 de setembre de 1898
Pérez	1898	"En el Conservatorio de Madrid"	<i>El Áncora</i>	En el dia d'ahir van començar en el Conservatori Nacional de Música els exàmens d'ingrés. Entre els examinats va cridar l'atenció del públic el distingit jove don Antonio Torrandell, qui va merèixer tres notables i sis excel·lents en els de piano. Els professors van felicitar l'alumne i el seu mestre don José Balaguer, qui es troba en l'actualitat aquí, a fi de presentar a examen el seu avantatjat deixeble el Sr. Torrandell.	1 d'octubre de 1898
Sense firma	1898	Sense títol	<i>La Correspondencia</i>	Al matí es va anunciar bella funció a benefici dels repatriats... La banda del Regional executarà escollides peces a l'entrada del Teatro Circo abans de començar la funció. En l'intermedi del segon al tercer acte a teló tancat tocarà els ballables de <i>La Gioconda</i> i la gran marxa de <i>Tannhäuser</i> de Wagner.	22 de desembre de 1898
Sense firma	1900	Sense títol	<i>Llabrés Bernal, Juan. 1809. Noticias y relaciones históricas de Mallorca</i>	Publica el diari <i>La Almudaina</i> que el jove Antonio Torrandell, aprofitat alumne del mestre José Balaguer, va aprovar amb nota d'excel·lent l'últim curs de la carrera de piano i amb notable el primer curs d'harmonia en el Conservatori Nacional de Madrid.	8 de juny de 1900

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1900	"Lo que procede"	<i>La Unión Republicana</i>	Publicació de les notes d'Antoni Torrandell per tancar la polèmica.	28 de juliol de 1900
Sense firma	1902	"Esta noche en el Teatro Principal"	<i>La Unión Republicana</i>	L'orquestra estarà dirigida per don José Balaguer i el programa: 1. <i>Capricho español</i> . Salidas de las Otero, Sagl. 2. Suite de valse <i>Primer bouquet</i> , Valdtentel. 3. Masurca <i>Gloria aux femmes!</i> , Strobi. 4. Polca <i>N'la touchez pas</i> , Marengo. 5. Suite de valse, Valdtentel. Segona part: els mateixos autors afegint Strauss i Martorell.	2 de febrer de 1902
Sense firma	1903	"Celebró la misa el Vicario General Castrense"	<i>El Liberal</i>	Durant la celebració de la santa missa la banda del Regiment va executar sota la direcció de Sr. Balaguer la <i>Rêverie</i> de Schumann i l' <i>Adagio</i> de Bizet. El distingit afeccionat don Jorge Fortuny va cantar un <i>Motet religiós</i> acompanyat d'orquestra i compost pel referit músic major Sr. Balaguer.	9 de desembre de 1903
Sense firma	1903	Sense títol	<i>La Tarde</i>	Anunci de la venda de pianos Chassaigne i Stenway, s'hi esmenta la successió de la vídua d'Emili Banqué per part de Josep Balaguer. A l'establiment també ofereixen instruments de banda i orquestra, harmòniums i acordions, com també partitures, fonògrafs i cilindres.	18 de desembre de 1903

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1904	Sense títol	<i>La Tarde</i>	Abans-d'ahir va tenir lloc a la plaça de toros el segon certamen musical... El jurat el formava l'il·lustre compositor Miquel Marquès, don Bartolomé Torres i don Joan Marquès i Luigi... Peça obligada d'obertura: <i>Rienzi</i> . La del Regiment d'Infanteria: segona <i>Rapsòdia</i> de Liszt. Segon premi de 1.000 pessetes.	15 d'agost de 1904
Sense firma	1905	Muro	<i>El Noticiero</i>	Dins el marc de celebracions de les festes de Sant Joan a Muro es va organitzar un concurs musical, pel qual l'important magatzem de música i màquines de cosir Antigua Casa Banqué va oferir un premi.	10 de març de 1905
Sense firma	1905	Sense títol	<i>La Tarde</i>	14 d'octubre de 1905. Noces amb Paulina Vanrell Grimaux.	17 d'octubre de 1905
Sense firma	1906	Sense títol	<i>La Tarde</i>	Juliol de 1906. Comença a ser part de la directiva del Círculo de Bellas Artes (vocal).	24 de juliol de 1906
Sense firma	1909	"Velada musical"	<i>Gaceta de Mallorca</i>	Antic local de la Societat Mar i Terra. En benefici de la Cruz Roja. Gran obertura de <i>Samsó i Dalila</i> de Saint-Saëns executada per la banda del Regiment d'Infanteria, dirigida pel conegut mestre don José Balaguer.	13 d'abril de 1909

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1909	Sense títol	<i>Gaceta de Mallorca</i>	El concurs de balls populars. Heus aquí els senyors que compondran el jurat del concurs de balls típics, cants i glosades organitzat pel Orfeó Mallorquí que tindrà lloc en el Teatre Líric... Vocals: don José Massot, don José Balaguer i don Joan Fuster pel Círculo de Bellas Artes.	3 de juliol de 1909
Sense firma	1909		<i>La Tarde</i>	La banda del Regiment d'Infanteria de Palma va obsequiar amb una serenata l'eminent tenor don Francisco Viñas per l'èxit obtingut la nit anterior en la segona representació de l'òpera <i>Lohengrin</i> ... El Sr. Viñas, corresponent a la galanteria del seu director Sr. Balaguer, va obsequiar els professors de la banda en el <i>hall</i> del Gran Hotel amb pastes, licors i cigars.	26 de maig de 1909
Sense firma	1909	"Función benéfica"	<i>Gaceta de Mallorca</i>	La banda del Regiment dirigida per José Balaguer tocarà aquesta nit a la funció <i>La dannazione di Faust</i> i Carnestoltes. La referida banda i la de la Casa de Misericòrdia tocaran en els intermedis.	29 de setembre de 1909

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1909	"El concierto de anoche"	<i>Gaceta de Mallorca</i>	En el salón del Círculo de Bellas Artes El jove mestre de piano Miquel Negre va oferir el seu anunciat concert, interpretant la música de grans mestres: Grieg, Bach, Schumann, Beethoven i Liszt... Miquel Negre va fer pujar a la tribuna el seu professor, Pepe Balaguer, per compartir amb ell els nodrits aplaudiments amb què el va obsequiar el concurs.	31 de desembre de 1909
Sense firma	1909	Sense títol	<i>La Tarde</i>	Rèplica de la notícia anterior.	31 de desembre de 1909
Sense firma	1910	Sense títol	<i>La Voz de Menorca</i>	Guanya Nadal Torrandell Alomar, alumne de José Balaguer: Hi era present el preceptor i director dels passos en la carrera artística del senyor Torrandell.	10 d'octubre de 1910
Sense firma	1910	Sense títol	<i>La Aurora</i>	Festa en el convent de St. Domingo. Don José Balaguer, mestre director de la banda del Regiment... ha assenyalat els següents números: 1. Obertura de l'òpera <i>Le Cid Campeador</i> de Massenet. 2 "Fantasia" de <i>Lohengrin</i> de Wagner. 3 <i>Memet Rose-Ganne</i> , Loin de Toi. <i>Melodia</i> Schubert. <i>Dansa noruega</i> de Grieg. 4. <i>Sintonia</i> de Mignon. Thomas. 5. Marxa <i>La damnazione di Faust</i> de Berlioz.	30 de juliol de 1910
Sense firma	1911	Sense títol	<i>La Tarde</i>	5 de novembre de 1911. Pren part en la fundació de la Sociedad de Conciertos de Palma (herència del Círculo de Bellas Artes). És nomenat comptador.	6 de novembre de 1911

Firma	Any	Títol	Publicació	Descripció de continguts	Data completa
Sense firma	1911	Sense títol	<i>La Tarde</i>	13 de novembre de 1911. Nomenat director artístic de la Sociedad de Conciertos juntament amb José Segura.	14 de novembre de 1911
Sense firma	1912	“Teatro Principal”	<i>La Tarde</i>	Assaig a la Sociedad de Conciertos de Palma. Un bravo entusiasta per als Pepes Segura i Balaguer, que ens deixaran sentir la bella pàgina musical de <i>Tristany i Isolda</i> , la mort de <i>Sigfrido</i> , la simfonia dels <i>Mestres cantors</i> , alguna cosa molt delicada de Bach, que unit a la Cinquena simfonia de l’immortal Beethoven constituirà un programa grandíós.	1 de març de 1912
Sense firma	1912	“Corrida de toros”	<i>La Región</i>	En el descans..., mentrestant, Pepe Balaguer, infatigable esgota el repertori dels pasdobles toreros.	2 de setembre de 1912
Sense firma	1912	“Sociedad de conciertos”	<i>La Región</i>	Ahir la Junta Directiva va encarregar al director artístic don José Balaguer la preparació de la peça de Bach per a corda i piano.	25 de febrer de 1912
Sense firma	1932	“De Inca”	<i>Foch y Fum</i>	Adquisició de l’instrumental per a banda municipal, s’adjudica a don José Balaguer, únic que presenta oferta, per la suma de 15.750 pessetes, sent el tipus de subhasta de 16.000 pessetes.	9 de juliol de 1932

Taula 1. Citacions de la figura de Josep Balaguer a premsa històrica mallorquina

6. BIBLIOGRAFIA

Aubert, P. 1989. . Octavo Mayor Ed: Madrid; 102-137 pp.

Codina i Giol, D. 1991. "Felip Pedrell i la música religiosa: la seva relació amb el monestir de Montserrat", *Recerca musicològica*, 11; 357-361 pp.

Cortés i Mir, F. 1991. "El nacionalisme musical de F. Pedrell: Por nuestra música i les seves polèmiques", *Sessió d'Estudis Mataronis*, 8.

Esteve, J.-J. 2007. "La música a les balears en el segle XIX", *Quaderns d'història contemporània de les balears*. Edicions D.: Palma de Mallorca.

Gallego Cañellas, E. 2017. *Antonio Noguera (1858-1904) y la modernización de la vida musical en Mallorca durante la Restauración*. Universidad de la Rioja.

Mir Marqués, A. i Parets Serra, J. 2012. "Josep Balaguer Vallès (Inca, 1869 – Palma, 1951). Documents inèdits que es troben en el Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca", *III Jornades d'Estudis Locals d'Inca*. Ajuntament d'Inca: Inca; 2 pp.

Pastor, A. L. i Rossell, M. C. 1983. "Sociedades privadas mallorquinas del siglo XIX: introducción a su catalogación", *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*: Revista d'estudis històrics, 39. Societat Arqueològica Lul·liana; 539-545 pp.

Peñarrubia, I. 1997. *La restauració a Mallorca (1874-1923)*, "Quaderns d'història contemporània de les Balears". Edicions Documenta Balear: Palma de Mallorca.

Peñarrubia, I. 1980. *Mallorca davant el centralisme (1868-1910)*. Curial: Barcelona.

Perea, J. S. 1952. *Uetam. El mejor bajo cantante de su tiempo*. Miramar: Palma.

Saéz Ridruejo, F. 1984. "Datos para el estudio sociológico del cuerpo de ingenieros de caminos a mediados del siglo XIX", *Actas II Congreso de la Sociedad Española*.

Suárez García, J. I. 2008. "Liberalismo y wagnerismo en Madrid en el Sexenio Revolucionario", *Delantera de paraíso: estudios en homenaje a Luis G. Iberní*. ICCMUA. C. Alonso Gonzalez, C. Julia Gutiérrez i J. Suárez Pajares, ed.; 336-353 pp.

Torres Mulas, J. 1992. "La prensa periódica musical española en el siglo XIX: bases para su estudio", *Periodica musica*, 8; 1-13 pp.

Torres Mulas, J. 1993. "El transfondo social de la prensa musical española en

el siglo XIX", *Revista de Musicología*, 16, 3; 1.679-1.700 pp.

Velasco, M. G. 2001. "La Sociedad de Cuartetos de Madrid (1863-1894)", *Cuadernos de música iberoamericana*, 8. Instituto Complutense de Ciencias Musicales; 149-194 pp.